

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

GSYH'nin ötesi

ABD, sadece GSYH'ye odaklanmak yerine, sağlık konusuna daha fazla önem verseydi, üniversite eğitimi almamış kişilerde ve özellikle de Amerika'nın sanayisizleştirilmiş bölgelerinde yaşayan bireylerde ortalama yaşam süresindeki düşüş yıllar önce fark edilirdi.

Uluslararası Ekonomik Performans ve Sosyal İlerleme Ölçüm Komisyonu on yıla yakın bir süre önce "Hayatımızı Yanlış Ölçmek: GSYH Bu Konuda Yetersiz" adlı bir rapor yayınladı. Başlık zaten durumu özetliyordu. GSYH, refahı ölçmede yeterli bir ölçek değil. Ölçümlerimiz eylemlerimizi etkiler, yanlış şeyi ölçüyorsak, yanlışla doğru sürükleniriz. Sağlık, eğitim ve çevre yerine yalnızca maddi refaha örneğin ürün imalatına odaklanırsak bu ölçümler gibi bizler de hatalı oluruz; daha maddiyatçı bireylere dönüşürüz.

Raporumuza verilen tepkiler bizi fazlasıyla memnun etti. Rapor, refahın daha kapsamlı bir şekilde yansıtılması için akademisyenleri, sivil halkı ve hükümetleri yeni ölçüm değişkenleri geliştirmeye ve bunları uygulamaya koymaya teşvik eden uluslararası bir harekete yol açtı. OECD, refahı oluşturan ve refaha götüren çok çeşitli ölçüm değişkenlerini daha doğru bir şekilde tanımlayan Daha İyi Yaşam Endeksi'ni oluşturdu. OECD aynı zamanda, Ekonomik Performans ve Sosyal İlerleme Ölçümünde Üst Düzey Uzman Grubu'nu oluşturarak Komisyonu bir halef ile desteklemiş oldu. Grup, OECD'nin Güney Kore'nin Incheon şehrinde düzenlediği Altıncı Dünya İstatistik, Bilgi ve Politika Oluşturma Forumu'nda, GSYH'nin Ötesi: Ekonomik ve Sosyal Performansın Gerçek Kriterlerinin Ölçümü isimli raporunu yayınladı.

Bu yeni raporda, Hayatımızı Yanlış Ölçmek'te yalnızca kısaca değinilen güven ve güvensizlik gibi çeşitli konuların altı çiziliyor, eşitsizlik ve sürdürülebilirlik gibi çeşitli konular da daha derinden inceleniyordu.

Refahta yaşanan gerileme

Raporda yetersiz ölçüm değişkenlerinin birçok alanda nasıl olup da eksik politikalara meydan verdiği açıklanmaktaydı. Daha iyi ölçütler ancak 2008 sonrası verimlilik ve refahta yaşanan gerileme döneminin son derece negatif ve muhtemelen

Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok ülkede son yıllarda görülen siyasal sonuçlar birçok sıradan vatandaşın içinde bulunduğu güvensizlik hâlini yansıtmakta fakat GSYH ise bu duruma yeterli dikkati göstermemektedir. GSYH'de pek de dikkate alınmayan çeşitli politikalar vatandaştaki bu güvensizliği ateşleyen faktörlerdir.

uzun süreli etkilerini gösterebilirdi. Bu durumda da siyasete yön verenler, mali açığı azaltan fakat milli serveti de beraberinde götüren kemer sıkmayı bu kadar hayranlıkla talep etmezlerdi. Eğer düzgün ölçümler yapılabilmiş olsaydı, bu durumun başka yararlarını da görebilirdik.

Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok ülkede son yıllarda görülen siyasal sonuçlar, birçok sıradan vatandaşın içinde bulunduğu güvensizlik hâlini yansıtmakta fakat GSYH ise bu duruma yeterli dikkati göstermemektedir. GSYH'de pek de dikkate alınmayan çeşitli politikalar ve mali tutumluluk, vatandaştaki bu güvensizliği ateşleyen faktörlerdir. Bireyleri daha fazla risk almaya zorlayan emeklilik "reformlarının" ya da "esnekliği" artırma adı altında işverenlerin işçilerini kovma özgürlüklerini artırarak işçilerin pazarlık yetisini zayıflatan ve bunun sonucunda da daha düşük ücretlerle çalıştırılmalarına ve daha fazla güvensizliğe yol açan istihdam piyasası "reformlarının" etkilerini düşünün. Daha iyi ölçüm değişkenlerinin kullanımını en azından maliyetlerin faydalarla karşılaştırılmasına imkân sağlar ve büyük olasılıkla da siyasete yön verenleri, güvenliği ve eşitliği güçlendirecek diğer değişikliklerle beraber bu konularda da değişiklik yapmaya zorlardı.

Refah Ekonomisi İttifakı

İskoçya'nın başı çektiği az sayıda ülkeden oluşan bir grup şimdilerde Refah Ekonomisi İttifakı'nı oluşturdu. Refahın hükümetler tarafından gündemlerinin ana konularından biri haline getirilmelerinin ardından bütçelerini de buna göre şekillendireceklerine yönelik bir umut söz konusudur. Örneğin, Yeni Zelanda'da refaha odaklanmış bir hükümet çocuk yoksulluğuna gösterdiği dikkati ve ayırdığı kaynakları artıracaktır.

Daha iyi ölçüm değişkenleri aynı zamanda önemli bir tanı koyma aracı görevi de görecek, ülkelere kontrolden çıkmadan önce sorunları tanımlamada ve tanımlanan sorunların çözümünde kullanılacak doğru araçların seçiminde yardımcı olacaktır. Mesela ABD, sadece GSYH'ye odaklanmak yerine, sağlık konusuna

daha fazla önem verseydi, üniversite eğitimi almamış kişilerde ve özellikle de Amerika'nın sanayisizleştirilmiş bölgelerinde yaşayan bireylerde ortalama yaşam süresindeki düşüş yıllar önce fark edilirdi.

Amerika fırsatlar ülkesi mi?

Benzer şekilde fırsat eşitliği ölçümleri de yakın zamanda Amerika'nın fırsatlar ülkesi olduğu yönündeki iddiasındaki ikiyüzlülüğü açığa çıkardı. Evet, Amerika'da insanlar hayatlarında ilerleme kaydedebilir ama bu durum yalnızca kişinin ebeveynleri zengin ve beyaz ise geçerlidir. Veriler ABD'nin sözde eşitsizlik tuzaklarıyla dolu olduğunu gözler önüne seriyor. Alt tabakada dünyaya gelenler büyük olasılıkla orada kalmayı sürdürecekler. Bu eşitsizlik tuzaklarını ortadan kaldırmak için öncelikle ortada bir eşitsizlik olduğunun farkına varmamız, daha sonra da bu tuzakları oluşturan ve sürekliliklerini sağlayan faktörleri öğrenmemiz gerek.

Çeyrek yüzyıldan biraz daha fazla zaman önce ABD Başkanı Bill Clinton "önceliği insana verme" vaadindeydi. Demokrasilerde bile bunun gerçekleştirilememesi şaşırtıcıdır. Şirketler ve çıkar grupları her zaman kendi çıkarlarına öncelik tanıdığından emin olmaya çalışıyorlar. Geçen yıl bu zaman Trump yönetimi tarafından çıkarılan dev ABD vergi kesintisi yasası bunun mükemmel bir örneği. Milyarderler ve şirketlere yapılan vergi kesintisinden dolayı eksilen parayı sağlamak için sıradan insanlar, yani gittikçe daralmasına rağmen hâlâ geniş bir kesimin oluşturduğu orta sınıftan bireyler, vergi artışına katlanmak durumunda kalacak ve milyonlarca kişi sağlık sigortasından olacak.

Eğer bizler önceliği halka vermek istiyorsak, halkın neye önem verdiğini, refahlarını neyin artırdığını ve bu refahı artıran her ne ise kişilere nasıl daha fazla ondan sağlayabileceğimizi bilmeliyiz. GSYH'nin Ötesi'nin gündemine aldığı ölçütler, bu hayati hedefleri gerçekleştirmemize yardım ederek kritik bir rol oynamayı sürdürecektir.

